

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 402

Polityka ekonomiczna

Redaktorzy naukowi
Jerzy Sokołowski
Arkadiusz Żabiński

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2015

Redakcja wydawnicza: Agnieszka Flasińska
Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz
Korekta: Marcin Orszulak
Łamanie: Małgorzata Czupryńska
Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2015

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-534-6

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
ul. Komandorska 118/120 53-345 Wrocław
tel./fax 71 36 80 602; e-mail:econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	9
Piotr Adamczewski: Informatyczne wspomaganie organizacji sieciowych...	11
Franciszek Adamczuk: Górnoślązki Związek Sześciu Miast (GZSM) – sieciowy produkt regionalny na pograniczu polsko-niemieckim.....	20
Grażyna Adamczyk-Łojewska, Adam Bujarkiewicz: Wieloczynnikowa metoda oceny przekształceń w strukturze przestrzennej gospodarki Polski.....	30
Wioletta Bieńkowska-Gołasa: The ways of acquiring investors by self-government authorities exemplified by the Mazowieckie Voivodeship	40
Małgorzata Bogusz, Marcin Tomaszewski: Wykorzystanie środków pomocowych UE na rozwój przedsiębiorczości w ramach PROW 2007–2013..	50
Magdalena Czulowska, Marcin Żekało: Regionalne zróżnicowanie efektów produkcyjnych i ekonomicznych w wyspecjalizowanych gospodarstwach mlecznych.....	60
Ireneusz Dąbrowski, Zbigniew Staniek: Property rights in the process of privatization of the Polish energy sector.....	70
Monika Fabińska: Klastry w nowej perspektywie programowej 2014–2020	84
Aleksander Grzelak: Procesy reprodukcji majątku a poziom dopłat do działalności operacyjnej i inwestycyjnej w gospodarstwach rolnych prowadzących rachunkowość rolną (FADN).....	95
Ewa Gwardzińska: Zmiany w strukturze rynku usług pośrednictwa celnego w Polsce	104
Tomasz Holecki, Karolina Sobczyk, Magdalena Syrkiewicz-Świtała, Michał Wróblewski, Katarzyna Lar: Usługa zdrowotna jako narzędzie budowania przewagi konkurencyjnej	114
Katarzyna Anna Jabłońska: Klastry energetyczne jako narzędzie wspierania rozwoju nowoczesnych systemów elektroenergetycznych.....	123
Ewa Jaska, Agnieszka Werenowska: Wizerunek spółki giełdowej a jej notowania.....	133
Urszula Kobylińska: Innowacje w administracji publicznej w Polsce na poziomie samorządu lokalnego	142
Aleksandra Koźlak: Gospodarcze, społeczne i ekologiczne skutki kongestii transportowej	153
Justyna Kujawska: Analiza porównawcza dostępności do świadczeń opieki zdrowotnej w polskich województwach	165
Renata Lisowska: Współpraca małych i średnich przedsiębiorstw w regionie – stymulatory i bariery.....	175

Piotr Lityński: Degree and features of urban sprawl in selected largest Polish cities	184
Aleksandra Majda: Succession strategy in Polish family businesses – a comparative analysis.....	194
Arkadiusz Malkowski: Koncepcje rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów przygranicznych	210
Aleksandra Nacewska-Twardowska: Wpływ sankcji rosyjskich na wymianę towarową Polski.....	220
Małgorzata Niklewicz-Pijaczyńska, Małgorzata Wachowska: Stopień komercjalizacji polskich wynalazków. Patenty akademickie a patenty biznesu	231
Karolina Olejniczak: Funkcjonowanie i obszary wsparcia Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy	240
Iwona Oleniuch: Rola facylitatorów sieci w rozwoju klastrów	251
Dorota Pasińska: Polski rynek wołowiny po wstąpieniu do Unii Europejskiej	261
Katarzyna Peter-Bombik, Agnieszka Szczudlińska-Kanoś: Family policy as a postulate in the Polish presidential election in 2015	273
Elżbieta Pohulak-Żołędowska: Innowacyjność przedsiębiorstw w gospodarce rynkowej.....	284
Halina Powęska: Inwestycje w handlu w regionach przygranicznych Polski	297
Marcin Ratajczak: Wdrażanie kluczowych składowych koncepcji CSR w małych i średnich przedsiębiorstwach agrobiznesu z Małopolski.....	307
Ewa Rollnik-Sadowska: Bariery popytu na pracę w wymiarze regionalnym na przykładzie podlaskich producentów bielizny	318
Jarosław Ropęga: Przetrwanie małych firm w Polsce a systemy ostrzegania przed niepowodzeniem	327
Ewa Rosiak: Zmiany na rynku rzepaku po integracji Polski z Unią Europejską	338
Dariusz Eligiusz Staszczak: Zmiany pozycji głównych uczestników handlu międzynarodowego.....	348
Piotr Szajner: Relacje cenowe na polskim rynku mleka po akcesji do Unii Europejskiej	359
Maciej Szczepkowski: Strefy wolnego handlu w Rumunii na tle rozwiązań światowych	368
Karolina Szymaniec-Mlicka: Wykorzystanie podejścia zasobowego do poprawy funkcjonowania organizacji publicznych	378
Agnieszka Zalewska-Bochenko: Białostocka Karta Miejska jako przykład innowacyjnego narzędzia zarządzania komunikacją miejską na terenie Białostockiego Obszaru Metropolitalnego	387
Anna Zielińska-Chmielewska, Tomasz Strózik: Ocena klasyfikacji pozycyjnej przedsiębiorstw przetwórstwa mięsnego według stanu ich kondycji finansowej w ujęciu dynamicznym.....	397
Arkadiusz Żabiński: Realizacja funkcji stymulacyjnej w uldze na zakup nowych technologii.....	409

Summaries

Piotr Adamczewski: Computer-aid in network organizations	11
Franciszek Adamczuk: The Upper Sorbian Six-City League – regional network product on the Polish-German borderland	20
Grażyna Adamczyk-Łojewska, Adam Bujarkiewicz: Multifactorial assessment method of transformation in the spatial structure of Polish economy	30
Wioletta Bieńkowska-Gołasa: Sposoby pozyskiwania inwestorów przez władze samorządowe na przykładzie województwa mazowieckiego	40
Małgorzata Bogusz, Marcin Tomaszewski: The use of the European Union aid funds for the development of entrepreneurship in the frame of Rural Development Program in 2007–2013	50
Magdalena Czulowska, Marcin Żekalo: Regional diversity of production and economic effects in specialised dairy farms	60
Ireneusz Dąbrowski, Zbigniew Staniek: Prawa własności w procesie prywatyzacji polskiego sektora energetycznego	70
Monika Fabińska: Clusters in the new programming perspective 2014–2020	84
Aleksander Grzelak: The processes of reproduction of assets vs. the level of operating and investing subsidies in agricultural holdings conducting agricultural accountancy (FADN).....	95
Ewa Gwardzińska: Changes in the structure of customs brokerage services market in Poland	104
Tomasz Holecki, Karolina Sobczyk, Magdalena Syrkiewicz-Świtała, Michał Wróblewski, Katarzyna Lar: Health service as an instrument of competitive advantage building	114
Katarzyna Anna Jabłońska: Energy clusters as a tool of support of development of modern electroenergy systems	123
Ewa Jaska, Agnieszka Werenowska: The image of a listed company and its quotes	133
Urszula Kobylińska: Innovation in the public sector at the local government in Poland	142
Aleksandra Koźlak: Economic, social and environmental effects of transport congestion	153
Justyna Kujawska: Comparative analysis of accessibility to the healthcare services in Polish voivodeships	165
Renata Lisowska: Cooperation of small and medium-sized enterprises in the region – stimulants and barriers.....	175
Piotr Lityński: Stopień i cechy zjawiska <i>urban sprawl</i> w wybranych największych polskich miastach.....	184
Aleksandra Majda: Strategia sukcesyjna w polskich firmach rodzinnych – analiza porównawcza.....	194

Arkadiusz Malkowski: Socio-economic development concepts for border regions.....	210
Aleksandra Nacewska-Twardowska: The influence of Russian sanctions on Polish trade	220
Małgorzata Niklewicz-Pijaczyńska, Małgorzata Wachowska: The degree of commercialisation of Polish inventions. Academic patents vs. business patents	231
Karolina Olejniczak: Functioning and support areas of the Swiss-Polish Co-operation Programme.....	240
Iwona Oleniuch: The role of network facilitators in the development of clusters.....	251
Dorota Pasińska: Polish beef market after the accession to the European Union	261
Katarzyna Peter-Bombik, Agnieszka Szczudlińska-Kanoś: Polityka rodzinna jako postulat w wyborach prezydenckich w 2015 roku.....	273
Elżbieta Pohulak-Żołędowska: Innovation in enterprises in the conditions of market economy	284
Halina Powęska: Investment in trade in border regions in Poland	297
Marcin Ratajczak: Implementation of key components of CSR concept in small and medium-sized enterprises of agribusiness from Lesser Poland	307
Ewa Rollnik-Sadowska: Barriers of labour demand in the regional dimension exemplified by the Podlasie lingerie manufacturers	318
Jarosław Ropega: Survival of small companies in Poland vs. failure warning systems.....	327
Ewa Rosiak: Changes on the Polish rapeseed market after the integration with the European Union	338
Dariusz Eligiusz Staszczak: Changes of major participants' positions in the international trade	348
Piotr Szajner: Price relationships on the Polish milk market after the accession to the European Union	359
Maciej Szczepkowski: Free trade zones in Romania in comparison to world solutions	368
Karolina Szymaniec-Mlicka: The use of resource-based view to improve the functioning of public organisations	378
Agnieszka Zalewska-Bochenko: The Białystok Urban Card as an example of an innovative tool of management of public transport within the territory of the Białystok Metropolitan Area	387
Anna Zielińska-Chmielewska, Tomasz Strózik: Assessment of the positional classification of chosen meat processing enterprises according to the state of their financial condition – a dynamic approach	397
Arkadiusz Żabiński: The function of stimulation in tax relief on the purchase of new technologies	409

Ewa Rollnik-Sadowska

Politechnika Białostocka

e-mail: e.rollnik@pb.edu.pl

**BARIERY POPYTU NA PRACĘ W WYMIARZE
REGIONALNYM NA PRZYKŁADZIE
PODLASKICH PRODUCENTÓW BIELIZNY**

**BARRIERS OF LABOUR DEMAND
IN THE REGIONAL DIMENSION EXEMPLIFIED
BY THE PODLASIE LINGERIE MANUFACTURERS**

DOI: 10.15611/pn.2015.402.30

Streszczenie: Uwarunkowania popytu na pracę, determinujące funkcjonowanie przedsiębiorstw oddziałują na gospodarkę danego regionu poprzez kształtowanie poziomu i profilu zatrudnienia. Identyfikacja barier popytu na pracę oraz opracowanie sposobów ich przeciwdziałania stanowi istotny element polityki ekonomicznej. Wsparcie popytu na pracę przyczynia się do generowania wysokiego poziomu PKB danego regionu, a w efekcie do rozwoju regionalnego. Województwo podlaskie należy do polskich regionów peryferyjnych, posiadających często niekorzystne uwarunkowania społeczno-ekonomiczne prowadzenia działalności gospodarczej. Na jego terenie można jednak wyróżnić sektory i branże, które osiągają sukces zarówno na poziomie kraju, jak i w wymiarze międzynarodowym. Jednym z przykładów jest rozwijająca się w województwie podlaskim branża bielizniarska. Posiada ona bogatą tradycję, związaną z przemysłem tekstylnym regionu, a powstała na początku lat 90. prywatne przedsiębiorstwa są z reguły związane ze spółdzielnią Wzorcowa, która funkcjonowała w okresie gospodarki centralnie planowanej. Współcześnie firmy bielizniarskie, wykorzystując możliwości e-handlu, w znacznym stopniu realizują strategię internacjonalizacji i orientacji proeksportowej. Głównym celem publikacji jest identyfikacja barier popytu na pracę podlaskich producentów bielizny. Obraną metodą badawczą była analiza źródeł wtórnych, a także realizacja pierwotnych badań jakościowych przeprowadzonych w styczniu 2015 roku wśród sześciu podlaskich producentów bielizny w formie indywidualnych wywiadów pogłębionych (IDI). Główne bariery rozwoju tych przedsiębiorstw dotyczą niedoboru wykwalifikowanej siły roboczej (projektantów, szwaczek i mechaników) pomimo działających w regionie szkół zawodowych o profilu odzieżowym czy mechanicznym.

Słowa kluczowe: popyt na pracę, uwarunkowania popytu na pracę, województwo podlaskie, producenci bielizny.

Summary: Determinants of labour demand, factors affecting the operation of enterprises influence the regional economy by shaping the level and profile of employment. The identification of barriers of the labour demand and the development of recommendation of over-

coming those obstacles represent important elements of economic policy. The support of labour demand generates higher level of GDP in the region and contributes to the regional development. The Podlasie Voivodeship belongs to the Polish peripheral regions with specific socio-economic conditions of doing business. However, there can be determined some sectors and industries that achieve success at the national and even at international levels, including the growing lingerie industry. It has a rich tradition connected with the textile industry of the region, and from the early 90s private companies have been usually associated with the cooperative *Wzorcowa*, which operated in the period of centrally planned economy. Today lingerie companies, using the possibilities of e-commerce, largely pursue a strategy of internationalization and export orientation. The main objective of the publication is to identify barriers to the demand for labour of Podlasie lingerie manufacturers. Chosen research method was the analysis of secondary sources and the implementation of primary qualitative research conducted in January 2015 among six Podlasie lingerie manufacturers in the form of in-depth interviews (IDI). The main barriers to the development of these enterprises relate to the limited access to skilled labour force (designers, seamstresses, and mechanics) despite vocational schools for these profiles operating in the region.

Keywords: labour demand, determinants of labour demand, Podlaskie Voivodeship, lingerie manufacturers.

1. Wstęp

Działania podejmowane w ramach polityki rynku pracy w Polsce często ograniczają się do tych skierowanych wobec zasobów podaży pracy. Dotyczą one wdrażania programów aktywizacyjnych dla wybranych grup osób bezrobotnych czy rozwiązań pasywnych zapewniających utrzymanie określonego poziomu dochodu. Mniej uwagi poświęca się działaniom skierowanym na wsparcie popytu na pracę, przedsiębiorców, którzy kreują nowe miejsca pracy. Popyt na pracę ma istotne znaczenie dla sytuacji na rynku pracy [Bartosik 2011, s. 229]. Wpływa on na wielkość i profil zatrudnienia, a także poziom bezrobocia, decyduje tym samym o dochodach i poziomie życia ludności. Dlatego też działania państwa zmierzające do wsparcia przedsiębiorców w kreowaniu nowych miejsc pracy stanowią istotny element polityki rynku pracy.

W celu lepszego rozpoznania charakteru popytu na pracę dezagreguje się go w różnych przekrojach, np. w przekroju terytorialnym, zawodowym, sektorowym czy form zatrudnienia. Istotnym czynnikiem dezagregacji rynku pracy jest układ terytorialny i wyodrębnienie lokalnych rynków pracy, które w Polsce są z reguły zdeterminowane położeniem na obszarze danego województwa. Analizy związane z uwarunkowaniami regionalnego popytu na pracę stanowią istotny element polityki regionalnej determinujący poziom rozwoju danego obszaru.

W niniejszej publikacji przedstawiono jeden z regionalnych rynków pracy, zlokalizowany na terenie województwa podlaskiego. W przeprowadzonej analizie zastosowano podejście popytowe, uwzględniające czynniki kształtujące popyt na pracę na Podlasiu, wybrane elementy sytuacji podlaskich przedsiębiorców. W rozdziale

empirycznym odniesiono się do badań realizowanych wśród podlaskich producentów bielizny. Branża bielizniarska stanowi przykład prężnie rozwijającej się grupy przedsiębiorstw w regionie Podlasia, która jednak napotyka, wskazane w niniejszym tekście, bariery.

Celem opracowania było przedstawienie specyfiki podlaskiego popytu na pracę na tle tendencji w tym zakresie w Polsce ogółem, a także barier jego rozwoju na przykładzie podlaskiej branży bielizniarskiej. Przyjętą metodą badawczą była analiza literatury przedmiotu oraz wyników badań zarówno ze źródeł wtórnych, jak i pierwotnych. Wykorzystano m.in. badania zrealizowane w województwie podlaskim przez PARP w ramach „Bilansu kapitału ludzkiego”¹. Przedstawiając wyniki badań, posłużono się najbardziej aktualnymi raportami uwzględniającymi sytuację z 2013 r. Badania pierwotne zostały przeprowadzone w styczniu 2015 r. wśród sześciu podlaskich producentów bielizny w formie indywidualnych wywiadów pogłębionych (IDI).

Ponadto, w celu zarysowania uwarunkowań popytu na pracę w analizowanym województwie, wykorzystano dane statystyczne pochodzące z rejestrów GUS.

2. Popyt na pracę – zagadnienia teoretyczne

W naukach ekonomicznych występuje rozróżnienie między polityką zatrudnienia i polityką rynku pracy. Polityka zatrudnienia to całokształt środków i działań państwa, skierowanych na maksymalizację poziomu zatrudnienia i unikanie bezrobocia lub jego zwalczanie [Winiarski 2000 (red.), s. 466–473]. Jest ona zorientowana na oddziaływanie na ogólny poziom zatrudnienia w gospodarce danego kraju, a w szczególności na osiągnięcie stanu pełnego zatrudnienia. Polityka zatrudnienia związana jest z keynesistowską strategią globalnego sterowania popytem ogólnym i poziomem zatrudnienia. Jej instrumentami są głównie środki działania charakterystyczne dla polityki gospodarczej, takie jak polityka budżetowa i pieniężna, finansowa i inwestycyjna, mające charakter makroekonomiczny.

Natomiast polityka rynku pracy jest zorientowana na rozwiązywanie doraźnych i średniookresowych strukturalno-koniunkturalnych i społecznych problemów rynku pracy oraz korektę jego funkcjonowania [Wiśniewski 1994, s. 29–43; Bellemare, Forowicz, Poulin-Simon 1994, s. 9–14]. Polityka rynku pracy jest polityką komplementarną i odgrywa rolę „amortyzującą”, łagodząc frykcje we wzroście gospodarczym oraz dostosowując strukturę podaży pracy do popytu na siłę roboczą. Polityka rynku pracy posługuje się wyspecjalizowanymi narzędziami (instrumentami) takimi jak np. szkolenia zawodowe, kształcenie ustawiczne, subsydiowanie zatrudnienia – posiada więc charakter mikroekonomiczny [Kwiatkowski 2002b, s. 335–356].

W niniejszej publikacji skoncentrowano się na popycie na pracę, jako elemencie polityki rynku pracy. W skali gospodarki narodowej popyt na pracę stanowi łączne

¹ W badaniu tym wzięło udział 520 przedsiębiorców z województwa podlaskiego.

zapotrzebowanie na pracowników zgłaszane przez wszystkie podmioty gospodarcze. Składają się na niego już zajęte miejsca pracy (pracujący) oraz oferowane miejsca pracy (wakaty) [Bartosik 2011, s. 230].

Środki oddziaływania na popyt na pracę mogą mieć różnorodny charakter w zależności od stosowanej teorii ekonomicznej. Dotyczy to m.in. środków oddziałujących na popyt na towary, stawki płac i inne elementy kosztów pracy, a także na wydajność pracy [Kwiatkowski 2002a, s. 234].

Wśród teorii wyjaśniających determinanty popytu na pracę wyróżnia się dwa podejścia – keynesowskie i neoklasyczne. Interpretacja keynesowska kładzie nacisk na związek między PKB (popytem globalnym) a popytem na pracę. Według tradycyjnego ujęcia, popyt na pracę jest funkcją globalnego popytu. Z kolei według modelu wzrostu gospodarczego Harroda-Dommaro, rozwijającego to podejście, popyt na pracę jest rosnącą funkcją produkcji (PKB) i malejącą funkcją wydajności pracy. Innymi słowy, popyt na pracę rośnie, jeśli produkcja rośnie szybciej od wydajności pracy [Rogut 2008, s. 53–57, 62–65].

Według ujęcia neoklasycznego popyt na pracę jest malejącą funkcją realnego wynagrodzenia oraz rosnącą funkcją krańcowego produktu pracy. Monotoniczność krańcowego produktu pracy jest taka sama jak produktu przeciętnego (wydajność pracy), dlatego przyjmuje się, że zatrudnienie jest rosnącą funkcją wydajności pracy i malejącą funkcją wynagrodzeń. Oznacza to, że jeśli wynagrodzenia rosną szybciej niż wydajność pracy, to zatrudnienie maleje, i odwrotnie [Rogut 2008, s. 48–53]. Podejście neoklasyczne podkreśla także znaczenie elastyczności rynku pracy dla jego funkcjonowania [Bartosik 2011, s. 232].

Teorie popytu na pracę mogą także mieć wymiar statyczny oraz dynamiczny [Addison, Portugal, Varejão 2014, s. 4–11]. Te pierwsze skupiają się na decyzjach pracodawców w zakresie zasobu siły roboczej zaangażowanej do wytworzenia danej wielkości produkcji oraz jego zmian w przypadku wahań popytu oraz cen produktu. Popyt na pracę jest wrażliwy na zmiany koniunktury i ulega wahaniom. Wynika to z jego pochodnego charakteru w stosunku do popytu na dobra i usługi, gdyż zmienia się wraz z produkcją (przedsiębiorstwa zatrudniają pracowników w celu wytwarzania dóbr i usług). Zmiany w popycie na pracę (zatrudnieniu) są słabsze niż w produkcji i następują z pewnym opóźnieniem. Zgodnie z prawem Okuna zmiany w bezrobociu (zatrudnieniu) są relatywnie mniejsze niż w produkcji, ponieważ pracodawcy dostosowują nie tylko wielkość zatrudnienia, ale także czas pracy i godzą się na spadek wydajności pracy.

W aspekcie teorii statycznych, ważna jest nie tylko ilość pracowników, na które pracodawcy zgłaszają zapotrzebowanie, ale także ich profil kompetencyjny i kwalifikacyjny. Na profil ten mają wpływ głównie zmiany w zakresie wdrażanych rozwiązań technologicznych [Addison, Portugal, Varejão 2014, s. 5].

Teorie w ujęciu dynamicznym natomiast są determinowane poprzez dwa nadrzędne cele: wyjaśnienie cykliczności zmian wydajności pracy oraz określenie zasad działania i skutków polityki bezpieczeństwa pracy [Hamermesh 1993, s. 205].

3. Uwarunkowania popytu na pracę w województwie podlaskim – analiza danych zastanych

Województwo podlaskie z jednej strony odznacza się znacznymi walorami przyrodniczymi i specyfiką kulturową, związaną z przygranicznym położeniem. Nadaje to regionowi unikatowych cech na tle kraju, które występują także w zakresie wytwarzanych na jego terenie dóbr. Podlasie, będąc granicznym terenem Unii Europejskiej, ma także możliwości współpracy transgranicznej. Jednocześnie, w porównaniu z pozostałymi województwami, Podlasie stanowi region charakteryzujący się słabą infrastrukturą transportową, słabym rozwojem przemysłu oraz małą siłą nabywczą mieszkańców. W związku z tym regionalne uwarunkowania społeczno-gospodarcze prowadzenia biznesu stawiają przed podlaskimi przedsiębiorcami poważne wyzwania.

Jedną z niekorzystnych tendencji, determinujących w znacznym stopniu popyt na pracę, są zjawiska demograficzne zachodzące na terenie Podlasia. Województwo zajmuje co prawda wysoką 6 lokatę wśród 16 województw w Polsce pod względem zajmowanej powierzchni, jednak dopiero 14 pod względem liczby ludności (1195 tysięcy mieszkańców w 2013 r., co stanowiło zaledwie 3% populacji Polski [GUS 2014c, s. 40]). Ponadto w regionie (głównie na terenach wiejskich) zachodzi proces silnego starzenia się ludności. W 2013 r. przyrost naturalny na 1000 ludności był ujemny na poziomie $-1,3$ [GUS 2013, s. 39]. Na Podlasiu wyższy jest także, niż średnio w Polsce, udział osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem (analogicznie 15% i 14,2%) [GUS 2014b, s. 41]. Podlasie charakteryzuje się też wyższym niż przeciętnie w kraju saldem migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały, które w 2013 r. kształtowało się na poziomie $-2,1$ na 1000 ludności (wobec $-0,5$ w Polsce ogółem) [GUS 2014c, s. 42].

Analizowane województwo jest zaliczane do peryferyjnych regionów Polski ze względu na niski poziom wytwarzanego PKB w skali kraju. W 2013 r. PKB Podlasia stanowiło zaledwie 2,2% produktu krajowego i lokowało to analizowany region na 15 pozycji w kraju [GUS 2014c, s. 628].

Ograniczoną siłę nabywczą regionalnego popytu na towary, a przez to popytu na pracę, determinują niskie dochody ludności, które w 2013 r. wynosiły 89% średniej krajowej [GUS 2014c, s. 73]. Stanowi to istotny przyczynę sytuacji, gdy na terenie województwa, w porównaniu z tendencją ogólnopolską, powstaje mało przedsiębiorstw. Podmioty gospodarcze z Podlasia, figurujące w rejestrach Regon, reprezentowały w 2013 r. najniższy udział w Polsce (zaledwie 2,4% wszystkich krajowych podmiotów) [GUS 2014c, s. 69].

Uwarunkowania prowadzenia działalności gospodarczej w województwie podlaskim są zdeterminowane przez rolniczy charakter regionu. Udział zatrudnionych w rolnictwie przekracza średnią krajową (w 2013 r. wynosił on 31,7% dla analizowanego województwa wobec 17,1% dla Polski ogółem) [GUS 2014c, s. 112, 114, 115]. Jednocześnie zatrudnienie w przemyśle na Podlasiu jest mniejsze niż w Polsce

ogółem – 19,7% pracujących wobec 26,3% [GUS 2014c, s. 45]. Zatrudnienie w rolnictwie na 1000 ludności jest najniższe spośród wszystkich województw w kraju (w 2013 r. wynosiło 41,7 wobec 68,2 w Polsce ogółem) [GUS 2014c, s. 46].

Dominującą sekcją przemysłu jest przetwórstwo przemysłowe, które w 2013 r. stanowiło 94,1% produkcji sprzedanej przemysłu w regionie [*Raport o sytuacji...* 2013, s. 69] i był to poziom przekraczający odsetek dla Polski ogółem (84,5%) [GUS 2014b, s. 68]. Dużą aktywność w tym zakresie przejawiają przedsiębiorstwa z sektora spożywczego (produkujące głównie nabiał, a także zajmujące się przetwórstwem warzyw i owoców), działające w zakresie produkcji tekstylnej (wytwarzanie tkanin), odzieżowej (głównie branża bielizniarska, o której mowa będzie w dalszej części artykułu), a także w przemyśle drzewnym (w tym firmy zajmujące się produkcją mebli). Ponadto na terenie Podlasia funkcjonuje przemysł maszynowy.

Według danych GUS w latach 2011–2013 przedsiębiorstwa przemysłowe województwa podlaskiego odznaczały się najwyższym w Polsce poziomem innowacyjności. W tym okresie ponad 24,2% podlaskich przedsiębiorstw przemysłowych było aktywnych innowacyjnie [GUS 2014a, s. 34]². Gorzej wyglądała sytuacja innowacyjności podlaskich przedsiębiorstw z sektora usług, gdyż w latach 2011–2013 zaledwie nieco ponad 12,2% przedsiębiorstw zaliczało się do grona aktywnych innowacyjnie (6. pozycja w kraju) [GUS 2014a, s. 34]. Należy także zaznaczyć, że zatrudnienie w usługach na Podlasiu było w 2013 r. o 8 p.p. niższe niż w Polsce ogółem, gdyż wynosiło 49% wszystkich pracujących [GUS 2014c, s. 114–117].

Przedstawione powyżej wybrane uwarunkowania społeczno-ekonomiczne oddziałujące na peryferyjność województwa podlaskiego w skali kraju, pomimo wielu negatywnych konsekwencji dla przedsiębiorców, zapewniają dostęp do dodatkowego finansowania z Unii Europejskiej. Środki unijne mają zapewnić zwiększenie konkurencyjności wspieranych obszarów. Można do nich zaliczyć np. Program *Rozwój Polski Wschodniej*, który został przeznaczony dla pięciu województw: lubelskiego, podkarpackiego, podlaskiego, świętokrzyskiego i warmińsko-mazurskiego. Program ten ma na celu wspieranie rozwoju społeczno-gospodarczego tych obszarów.

4. Bariery popytu na pracę w województwie podlaskim – wyniki badań pierwotnych wśród podlaskich producentów bielizny

Przemysł tekstylny w województwie podlaskim posiada bogatą tradycję, której początki datuje się na XVIII w. [Decker, Rollnik-Sadowska 2014, s. 341]. Natomiast

² Według terminologii GUS, przedsiębiorstwo aktywne innowacyjnie to takie, które w badanym okresie wprowadziło przynajmniej jedną innowację produktową lub procesową, lub realizowało w tym okresie przynajmniej jeden projekt innowacyjny, który został przerwany lub zaniechany w trakcie badanego okresu (niezakończony sukcesem), lub nie został do końca tego okresu ukończony (tzn. jest kontynuowany).

produkcja bielizny została rozpoczęta w okresie gospodarki centralnie planowanej przez spółdzielnię Wzorcową, która powstała w 1956 r. [Wojewódzki Urząd Pracy 2010, s. 13]. Po wejściu w okres gospodarki rynkowej Wzorcową nie podołała wymaganiom wolnej konkurencji i została rozwiązana. Bazując na maszynach i kadrze (zarówno szwaczkach, jak i kadrze kierowniczej, np. kierownikach produkcji) pochodzących ze spółdzielni Wzorcową, w latach 1989–1998 w Białymstoku powstało kilka firm, które rozpoczęły produkcję bielizny.

Autorka niniejszej publikacji w styczniu 2015 r. przeprowadziła indywidualne wywiady pogłębione z właścicielami lub dyrektorami sześciu największych firm podlaskiej branży bieliźniarskiej³. Badanie to miało m.in. na celu identyfikację trendów w popycie na pracę, które reprezentowały analizowane firmy. W związku z małym popytem wewnętrznym wszystkie przedsiębiorstwa, już od początku swojej działalności, wdrażyły strategię internacjonalizacji sprzedaży. W pierwszym okresie funkcjonowania, odbiorcą zagranicznego stanowili kupcy zza wschodniej granicy – Rosjanie i Ukraińcy, którzy przez respondentów byli charakteryzowani, jako „nie-wymagający i zamawiający duże partie towarów”. Jednak klient wschodni dokonywał zakupu za pośrednictwem hurtowni, które składały duże zamówienia. Współpraca z hurtowniami, w przypadku opóźnień płatności (które często się zdarzały), oznaczała jednak zagrożenie płynności małych lub średnich producentów bielizny. W związku z tym firmy zaczęły dywersyfikować profile eksportowe, koncentrując się także na rynkach Europy Zachodniej (w tym Niemiec czy Francji). Obecnie dodatkową motywacją do zmiany kierunku internacjonalizacji jest niekorzystny kurs rubla. Przedsiębiorstwa branży bieliźniarskiej zaczęły stopniowo poszerzać zasięg sprzedaży na Stany Zjednoczone, Kanadę, Australię czy Nową Zelandię. Było to możliwe dzięki upowszechnianiu e-handlu i wprowadzeniu platform B2B. Obecnie, podlaska branża bieliźniarska 40% przychodów ze sprzedaży czerpie z eksportu [<http://spkb.com.pl>]. Co ciekawe, badane przedsiębiorstwa deklarowały, iż ostatni kryzys finansowy nie wpłynął drastycznie na poziom przychodów ze sprzedaży i stan zatrudnienia. Ponadto respondenci nie odczuwają rosnącej konkurencji z Azji jako zagrożenia dla ich pozycji rynkowej. Podawanym powodem ich silnej pozycji rynkowej jest inny segment rynku, na jaki trafia oferta azjatycka (często znacznie tańsza i gorszej jakości niż produkty podlaskich producentów). Czynnikiem wyróżniającymi produkty podlaskich firm są wysoka jakość towarów, stosunkowo niska cena oraz wysoka jakość obsługi klienta.

Pytani o bariery rozwoju popytu na pracę respondenci wskazywali głównie na brak dostępu do wykwalifikowanej kadry (w tym projektantów bielizny, szwaczek i mechaników specjalistycznych maszyn pozwalających na precyzyjny rozkrój materiałów). W Polsce nie są kształceni projektanci bielizny, w związku z tym podlaskie firmy pozyskują specjalistów z tej dziedziny głównie z Białorusi. Natomiast

³ Współautorem badań był pracownik Aalborg University Arnim Decker. Respondenci pochodzili z firm: AVA, AXAMI, GORTEX, Kinga, Kostar, MAT.

w przypadku szwaczek, pomimo tego, iż w Białymstoku funkcjonuje odzieżowa szkoła zawodowa, jest poważny niedobór tych pracowników. Respondenci wskazywali, że absolwentki szkoły odzieżowej nie chcą wykonywać fizycznej pracy, którą traktują jako nieatrakcyjną. Jest tak pomimo wysokich wynagrodzeń proponowanych szwaczkom przez podlaskich producentów bielizny. Na regionalnym rynku pracy występuje także niedobór mechaników specjalistycznych maszyn, które używane są przez większość firm z tej branży.

Tendencja zapotrzebowania branży bieliźniarskiej na wykwalifikowaną siłę roboczą (w tym m.in. robotników wykwalifikowanych) jest zgodna z sytuacją panującą w całym województwie. W 2013 r. wśród podlaskich pracodawców poszukujących nowych pracowników do pracy, aż 84% skarżyło się na problemy z ich znalezieniem (o 6 p.p. więcej niż w skali kraju). W województwie podlaskim problemy rekrutacyjne dotyczyły przede wszystkim robotników wykwalifikowanych – aż 33% pracodawców zatrudniających na stanowiska robotnicze zgłaszało ten problem. Trudno było również znaleźć pracowników usług i sprzedaży (26%) oraz operatorów i monterów (21%). Z drugiej strony, pracodawcy nie mieli problemów ze znalezieniem osób na stanowiska kierownicze oraz biurowe [Kasperek, Magierowski, Turek 2014, s. 47, 48].

Sytuacja ta może wskazywać na deficyt zawodów, na które jest zapotrzebowanie na Podlasiu, a także na strukturalny charakter regionalnego bezrobocia.

5. Zakończenie

Województwo podlaskie jest określane mianem regionu peryferyjnego, co jest związane z niskimi dochodami jego mieszkańców, a w efekcie ich niską siłą nabywczą, małą koncentracją przedsiębiorstw, co prowadzi do niskiego poziomu PKB na tle kraju. Na terenie województwa funkcjonują jednak sektory i branże o znacznym potencjale rozwojowym. Przykładem są podlascy producenci bielizny, którzy niezależnie od niskiego popytu wewnętrznego poprzez wdrażanie strategii internacjonalizacji sprzedaży. Elastycznie dostosowują się do nowych rynków zbytu i wdrażają innowacyjne rozwiązania zapewniające lepszą komunikację z klientem i sprawniejsze kanały dystrybucji (w tym platformy B2B).

Wyniki zrealizowanych badań pierwotnych wskazują, że główną barierą rozwoju tych przedsiębiorstw jest niedobór wykwalifikowanej kadry. Wynika to nie tyle z braku odpowiednich placówek edukacyjnych (tak jest jedynie w przypadku projektantów bielizny), ile z błędnej oczekiwań młodych osób (absolwentów zawodowej szkoły odzieżowej) odnośnie do wykonywanego w przyszłości zawodu po zakończeniu obranej ścieżki kształcenia.

Literatura

- Addison J.T., Portugal P., Varejão J., 2014, *Labor demand research: Toward a better match between better theory and better data*, Labour Economics, vol. 30(C), s. 4–11.
- Bartosik K., 2011, *Popyt na pracę w Polsce w warunkach spowolnienia gospodarczego*, Studia Ekonomiczne, nr 3, s. 229–250.
- Bellemare D., Forowicz J., Poulin-Simon L., 1994, *Pelne zatrudnienie w gospodarce rynkowej*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa.
- Decker A., Rollnik-Sadowska E., 2014, *Facilitating growth of two industrial clusters in the Polish Podlaskie region: A knowledge oriented approach*, Przedsiębiorczość i Zarządzanie, t. 15, z. 8, cz. 1, s. 333–350.
- GUS, 2013, *Rocznik Statystyczny Województw*, Warszawa.
- GUS, 2014a, *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2011–2013*, Warszawa.
- GUS, 2014b, *Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa podlaskiego w 2013*, Warszawa.
- GUS, 2014c, *Rocznik Statystyczny Województw*, Warszawa.
- Hamermesh D.S., 1993, *Labor Demand*, Princeton University Press, Princeton, NJ.
<http://spkb.com.pl> (2.05.2015).
- Kasperek K., Magierowski M., Turek D., 2014, *Rynek pracy w województwie podlaskim w świetle danych z badań Bilansu Kapitału Ludzkiego*, PARP, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie.
- Kwiatkowski E., 2002a, *Bezrobocie. Podstawy teoretyczne*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Kwiatkowski E., 2002b, *Polityka makroekonomiczna jako instrument ograniczania bezrobocia. Podstawowe kontrowersje teoretyczne*, [w:] Krajewski S., Tokarski T. (red.), *Wzrost gospodarczy, restrukturyzacja i bezrobocie w Polsce*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź, s. 335–356.
- Rogut A., 2008, *Determinanty popytu na pracę w Polsce w okresie transformacji*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Wojewódzki Urząd Pracy, 2010, *Startery podlaskiej gospodarki. Sektor produkcji bielizny*, Białystok.
- Winiarski B. (red.), *Polityka gospodarcza*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000.
- Wiśniewski Z., 1994, *Polityka zatrudnienia i rynku pracy w Republice Federalnej Niemiec*, Wydawnictwo UMK, Toruń.